

משנה ז'

כ' בתשרי

יום ג'

ה' דחווה"מ סוכות

(בבא בתרא קיט)

על נזקי בור נאמר בתורה^א: "וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בר ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור". משנה זו מבארת כי הוא הדין בכל בעלי חיים, ומתוך כך היא מפרטת מקומות נוספים שהזכרו בעל חיים או בעלי חיים מסימים אך דין כל בעלי החיים שוה בהם.

ביאור

בבא קמא פרק ה' = ז'

אחד דין שור ואחד דין כל בהמה לחיוב נזקי בור.

"ולהפרשת הר סיני" - בעת מתן תורה נאסר על אדם ובעלי חיים לעלות בהר סיני^ב: "השמרו לכם עלות בהר ונגע

בקצהו... אם בהמה אם איש לא יחיה". אמנם הזכרה בפסוק בהמה (לאו דוקא שור), אך הוא הדין לכל בעל חיים כפי שתפרט המשנה בהמשך.

"ולתשלומי כפל" המושתים על גנב - "אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שה חיים שנים ישלם"^ג.

"ולהשבת אבדה" - "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך"^ד.

"לפריקה" של משא מעל גבי בהמה - "כי תראה חמור שנאך ריבך תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו"^ה.

"לחסימה" - "לא תחסם שור בדישו"^ו.

"לכלאים" - יש אסור כלאים להרביע שני מיני בעלי חיים: "בהמתך לא תרביע כלאים"^ז, וכפי שתפרט המשנה בהמשך

אחד שור ואחד כל בהמה
לנפילת הבור, ולהפרשת
הר סיני, ולתשלומי כפל,
ולהשבת אבדה, לפריקה,
לחסימה, לכלאים,

היום נלמד:

משנה

בבא קמא פרק ה' משנה ז'

גמרא

סוכה דף נה/ב

תובנה מרגשת

פצצת העטלף של רופא השיניים

לך ולמשפחה

מסכת בבא בתרא

דף קי"ט

זוהר

פנחס רנו.

הלכה

ברכת לישב

בסוכה

הלכה ה' ז'

מקורות והערות

א. שמות, כא. ב. שמות, יט/ב. ג. שמות, כב/ג. ד. דברים, כב/א. ה. שמות, כג/ה. ז. דברים, כה/ז. ז. ויקרא, יט/ט.

הוא הדין כל בעלי חיים, ויש אסור כלאים לחרש או להנהיג עגלה על ידי שני מיני בעלי חיים בצותא: "לא תחרש בשור ובחמור יחדו"^ח.
 "ולשבת" - "ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ושורך וחמורך וכל בהמתך"^ט.
 לא רק דין כל בהמה שזה

**ולשבת. וכן חיה ועוף
 כיוצא בהן. אם בן,
 למה נאמר שור או
 חמור. אלא שדבר
 הפתוב בהוה:**

בפסוקים הללו אלא אף חיה ועוף כיוצא בהם.
 אם בן למה נאמר "שור או חמור" בנפילת הבור? ומדוע פרטו בעלי חיים מסימנים במקומות האחרים?
 לפי שדבר הכתוב בדבר הרגיל להיות וכגון לגבי בור ברשות הרבים שמוציאים שמה שורים וחמורים.

”שיטת השעורים” לנהול נכון בכל תחומי החיים

סוכה דף נה/ב

ביאור

בחג הסוכות היו מקריבים בבית המקדש 70 פרים, כנגד שבעים אמות העולם. מה המשמעות של קרבנות אלה והקשר שלהם לסוכות?

לבנות סכה, זה ענין פשוט או מסבך? התורה מסתפקת בהוראה פשוטה: ”בספת תשבו שבעת ימים”. אבל כמו במצוות רבות בתורה, גם כאן הבהירו חכמינו שלמצודה הזו ישנם גדרים ופרטים רבים: ישנו שעור מינימלי לגדל הסכה, ושעור מקסימלי לגבה שלה, יש שעורים לדפנות ולסכך, יש פרטי דינים כמו לבוד ודפן עקמה, וכן הלאה. מי שלא יקפיד על השעורים הללו, עלול למצוא

את עצמו בסכה פסולה, כפי שאמרו חכמים לאדם שישב ראשו ורבו בסכה ושלחנו בתוך הבית: ”אם פן היית נוהג, לא קימת מצות סכה מימיר!^א”

נשאלת השאלה: לשם מה דרושים כל השעורים המדיקים הללו? למה אי אפשר פשוט לעשות סכה כלשהי ולשבת בה, בלי להתחיל לחשב טפחים וסנטימטרים?

תשובה לכך אפשר למצוא בדברי השל”ה הקדוש, המקשר בין חג הסוכות לבין הסכות שעשה יעקב אבינו למקנהו:^ב ”על בן ארס סכות כנגד יעקב, דכתיב ביה ו’למקנהו עשה סכות’, והוא על דרך שכתב בעל שבילי אמונה, על פסוק יודע צדיק נפש בהמתו זה לשונו שם, כי הצדיק שובר

הני שבעים פרים
כנגד מי? כנגד שבעים
אמות. פר יחידי למה?
כנגד אמה יחידה...
אמר רבי יוחנן: אוי
להם לאמות העולם
שאבדו ואין יודעין מה
שאבדו, בזמן שבית
המקדש קים מזבח
מכפר עליהן, ועכשו מי
מכפר עליהן?

מקורות והערות

א. משנה, סוכה ב, ז, כדעת בית שמאי. ב. עמוד השלום, מסכת סוכה.

נפש הבהמית שבו... ויש מפרשים יודע צדיק נפש בהמתו, שהצדיק הוא יודע איכות שתופה בחמר בהמיותו ומנהיגה בהנאותיה כפי הכמות הראויה לה מהם. עד כאן לשונו. אף כאן אמר למקנהו עשה סבת, לפי שעשה לה תקון... רוצה לומר תקן לנפש הבהמית שלו הנרמז במלת ומקנהו סבות. רוצה לומר כמו שהסבה היא דירת עראי ושעור מצמצם, רק שתהא מחזקת ראשו ורבו ושלחנו, והם ז' טפחים על ז' כמזכר בפוסקים, כך היתה אכילתו של יעקב אבינו עליו השלום הנרמז במלת מקנהו בדלעיל, כל ימיו אכילת עראי ושעור מצמצם כדי חייו... על כן אמרו סבת כנגד יעקב, כלומר יזכר כל אדם מה שכתוב אצל יעקב ולמקנהו עשה סבות' על הדרך הנזכר, ואז לא יכון ברובי סעודתו ביום טוב אל מלוי הבטן והנאות הגרון בלבד, שהוא מצד נפש הבהמית, רק יכון גם כן בזה לעורר כחות הגופניות, כדי שיעורר הכח הנפש על דרך הנזכר לעיל..."

חג הסכות מבטא את מדתו של יעקב אבינו, שידע לנהל את בהמותיו - ואת הנפש הבהמית שלו - בכך שקבע להם שעורים מדיקים של אכילה וספוק צרכיהם, במדה הראויה ולא בהפרזה. לכן, בדומה לכך, בחג הסכות אנו חוגגים באכילה ושתייה, אבל מצוות החג מזכירות לנו לשמר על השעור הנכון והמדה הנכונה, וכך לודא שהכחות הללו ישמשו רק לטובה. אולי זו גם הסבה לכך שבסכות מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים האמות, כדי לבטא את העלאת הכחות הגופניים לקדשה. קביעת שעורים וגבולות מדיקים יכולה לעזר לעשות סדר בכל תחומי החיים, מאכילה ועד נהול, ולהוביל להצלחה הרצויה.

מצאת העטלף של רופא השיניים

תובנה
מרגשת

תסוון יימי שיאיר לכנס את היום

פִּירוּשׁ הַרְשָׁב"ם עַל גְּלוּת מִצְרַיִם

בְּבֵרִית בֵּין הַבְּתָרִים אָמַר הַקָּב"ה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (בְּרֵאשִׁית):
"יָדַע תִּדַע כִּי גַר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ
אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה", כְּשֶׁהַכֹּהֵן הָיָא שְׁהֵם יִשְׁתַּעֲבְדוּ
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם.

הַרְשָׁב"ם מְסַבֵּיר שֶׁבְּאֵמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם רַק 210
שָׁנִים, וּמָה שֶׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ "אַרְבַּע מֵאוֹת" הַכֹּהֵן
שׁוֹמְלִידֵת יִצְחָק, זָרְעוּ שֶׁל אַבְרָהָם, יַעֲבְרוּ 400 שָׁנִים עַד
יְצִיאַת מִצְרַיִם.

מִיָּד כְּשֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָרְדוּ לְמִצְרַיִם נוֹלְדָה יוֹכְבָד בַּת לֵוִי.
כְּשֶׁהִיְתָה יוֹכְבָד בַּת מֵאָה וּשְׁלוֹשִׁים נַעֲשָׂה לָהּ נֶס וְהָיָא יִלְדָה
אֶת מִשֶּׁה רִבְנוּ, וּכְשֶׁמִּשֶּׁה רִבְנוּ הָיָה בֶן שְׁמוֹנִים שָׁנָה יְצָאוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם - הָרִי לָנוּ שְׁבַנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּ בְּמִצְרַיִם
210 שָׁנִים.

הַרְשָׁב"ם הוּא רַבֵּי שְׁמוּאֵל בַּר רַבִּי מֵאִיר. שֵׁם אִמּוֹ הָיָה יוֹכְבָד
וְהָיָא הִיְתָה בַתּוֹ שֶׁל רִשְׁ"י.

ההגנה הרוחנית של ישראל

פנחס רנו.

תרגום

הסֵפֶה מְגַנָּה עַל
יִשְׂרָאֵל, וְהוּא שְׂכֵתוֹב
(שְׂעִיָּה ד, ו) "וְסֵפֶה
תְּהִיָּה לְצֵל יוֹמָם
מִחֶרֶב". הַסֵּפֶה הַיָּא
מְגַנָּה. מַה תִּבְתַּן נַח
לְהַגֵּן, אִף כִּף סֵפֶה
לְהַגֵּן.

סֵפֶה קָא אַגִּינַת עַלִייהוּ דִישְׂרָאֵל,
הָדָא הוּא דְכְּתִיב "וְסֵפֶה תְּהִיָּה
לְצֵל יוֹמָם מִחֶרֶב". סֵפֶה קָא
אַגִּינַת. מַה תִּבְתַּן נַח לְאַגְנָא, אוּף
הָכִי סֵפֶה לְאַגְנָא.

הזוהר הקדוש קושר בין הסֵפֶה לבין תבת נח, ומבאר שכמו שבדור המבול התבה הגנה על מי שהיה בתוכה, כך הסֵפֶה היא בחינת תבה שמגנה על ישראל בחג הסוכות. בכדי להבין יותר את ההקבלה לתבת נח נראה את הזוהר בדבריו הנפלאים [מתרגום]: "אלא כֵּן הוּא רְמוּז (בראשית ח) וְתַנַּח הַתְּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, וּמַה שֶּׁם בִּימֵי הַמַּבּוּל 'וְהַמַּיִם הָיוּ הַלּוֹף וְחֹסֵר' - אִף כִּף בְּתַשְׂרִי, שֶׁהוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, שָׁבוּ כְּמַה מְצוֹת: רֹאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם הַכַּפּוּרִים, סֵפֶה וְלוּלָב, אֶתְרוּג, מִיָּנִים שֶׁל הַלוּלָב, שׁוֹפֵר - הַשְּׂכִינָה הַעֲלִיּוֹנָה שׁוֹרָה עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא תְּשׁוּבָה, סֵפֶה, אֶתְרוּג, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא לוּלָב. מִיָּד - וְהַמַּיִם הָיוּ הַלּוֹף וְחֹסֵר. מִתְמַעְטִים הַחֲטָאִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אִף כִּף מִתְמַעְטִים הַמְּמַנִּים, שֶׁהֵם מְלֹאכֵי הַחֲבֵלָה שֶׁמְמַנִּים עֲלֵיהֶם שְׂדוּמִים לְמֵי הַמַּבּוּל. כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׂוּהוּ, עֲשֵׂה עֲבָרָה אַחַת, קְנֵה לוֹ קֶטְוֵר אֶחָד. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמִּתְמַעְטִים הַחֲטָאִים, מִתְמַעְטִים הַפְּרִים שֶׁלָּהֶם, מִתְמַעְטִים הַמְּמַנִּים שֶׁל שְׂבָעִים אַמּוֹת, מִתְמַעְטִים שְׂבָעִים אַמּוֹת, מִתְמַעְטִים הַטּוֹב שֶׁלָּהֶם. הַשְּׂכִינָה, שֶׁהִיא סֵפֶה, מְגַנָּה עֲלֵיהֶם, וּפּוֹרְשֵׁת כְּנֶפֶה עֲלֵיהֶם כְּאִמָּא עַל בָּנִים, וּמַפְנִי זֶה תִּקְנֵנו לְבָרְךְ 'הַפּוֹרֵס סֶכֶת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ'. וּמַפְנִי זֶה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, שָׁבוּ כָּל מְצוֹת אֱלֹהֵי נְאֻמַר (שיר השירים ח) 'מִים רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֵהָבָה', שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל בְּאֵבִיהֶם שְׂבִשְׂמִים. וְאִין מִים רַבִּים אֲלֵא כָּל הָאֵמּוֹת וְהַמְּמַנִּים שֶׁלָּהֶם". הָרִי מְבַאֵר מִכָּאֵן שְׂמֵי הַמַּבּוּל נִמְשָׁלִים לְחֲטָאִים חֲלִילָה, שֶׁמִּחְמַתֵּם יֵשׁ קֶטְרוּג עַל יִשְׂרָאֵל, אוּלַם בּוֹכוֹת הַתְּבָה שְׂנַחַח בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שֵׁישׁ בָּהּ מְצוֹת רַבּוֹת, אִזִּי הַתְּבָה נַחַח וְאִין הַדִּין שׁוֹלֵט עַל יִשְׂרָאֵל. הָרִי כְּמַה מְצוֹת יוֹמִים אֱלֹהֵי מְסַגְלִים לְעוֹרֵר אֶת מִדַּת הַחֶסֶד עַל יִשְׂרָאֵל.

ה. אחר ברכת המוציא

אכן כתב ה'ש"לחן ערוך' ש'מנהג העולם אינו כן, אלא תחלה מברכים את ברכת 'המוציא' ולאחריה מברכים 'לישב בסוכה' וקדם האכילה¹², שעקר חיוב הסוכה הוא על ידי הסעודה, ולכן יתחיל בסעודה, כלומר יברך את ברכת 'המוציא', ורק לאחר מכן יברך 'לישב בסוכה'¹³.

ברכת 'לישב בסוכה' בין ברכת 'המוציא' לאכילת הפת אינה נחשבת להפסק, כיון שהברכה היא צרך הסעודה¹⁴.

ו. מנהג בני ספרד

יש מפורסקי בני ספרד שכתבו, שהמנהג הוא לברך 'לישב בסוכה' לאחר נטילת הידים קדם ברכת 'המוציא', כדי לסמוך את הברכה לשיבה בסוכה, כפי שנתבאר לעיל. ומברך את ברכת 'לישב בסוכה' מעמד, ולאחר מכן יושב ומברך 'המוציא'¹⁵.

בסעודות שבת ויום טוב, שמקדשים קדם הסעודה, מקדימים לברך 'לישב בסוכה' בשעת הקדוש, כפי שיתבאר להלן.

ז. ליל שבת וליל יום טוב

בליל שבת ובליל יום טוב, מקדשים בסוכה קדם הסעודה, ומברכים בשעת הקדוש את ברכת 'לישב בסוכה'¹⁶, ואין ממתנינים מלברך 'לישב בסוכה' עד שמברכים את 'ברכת המוציא', לפי שהקדוש מתיר את האכילה, ולכן זמן הקדוש נחשב לתחלת הסעודה [שהרי קדם הקדוש אין רשאים לאכל], ובזמן זה שיר לברך את ברכת 'לישב בסוכה'¹⁷.

מקורות והערות

12. שם בשו"ע וכדעת הרא"ש.
 13. שם במ"ב ס"ק ז' בשם המגן אברהם ובכף החיים אות י"ד.
 14. שם במ"ב ס"ק ט'.
 15. יפה ללב חלק ג' אות ב' ובכף החיים אות ט"ז.
 16. ס' תרמ"ג סעי' א' וברמ"א סעי' ג'.
 17. שם במ"ב ס"ק ט'.